

H. Herchenholzer

[toimitus Loupén]

Siitini muolin uutella (Selma
Adolfina Loupén, os. ottelee.)

D. J. Kallialle
tekijältä Ernst Laurin.

ÄITINI KUOLINVUOTEELLA.

(semina 4. kerralla 1921)

Äitini kuoli 83:n vuoden ikäisenä armon vuonna 1921. Hän kuoli nuorena, sillä hänen setänsä poistui maailmasta 85:n vuoden ikäisenä, hänen isänsä, Kaavin rovasti, 87:n ja isänsä eno, Kuopion tuomiorovasti M. Ingman, 93:n vuoden vanhana. Äitini eläisi vieläkin, mutta maailmansota, nälkä ja kapina järkyttivät hänen hermostoaan siihen määrin, että hän jo pari vuotta ennen poismenoaan täydellisesti hylkäsi luotaan koko nykyisen kurjan maailman ja eleli uudelleen nuoruutensa iloa ja riemua säteilleet päivänsä. Ei niin, ettei hän olisi ollut täysin tajussaan; hän näki kaikki, kuuli kaikki, puheli järkevästi kaikesta, mutta ei nykyaika tehnyt hänen sieluunsa syvempää vaikutusta. Muutamassa hetkessä hänen aivonsa karistivat luotaan koko nykyisyyden, ja kuten elävissä kuvissa, ne vyöryttivät hänen silmiensä eteen toisen toistaan viehkeämmän tapauksen suruttomilta tyttövuosiltaan Kaavin pappilassa ja setänsä, Porvoon piispan kartanoissa.

En mitään niin kammolla odottanut kuin rakkaan äitini kuoleman hetkiä.

Olimme näet, koko nuoruuteni ja miehuuteni ijät, keskustelleet kiihkeästi uskonnosta ja ekatologisista asioista. Äitini oli kirkon opin nöyryin kunnioittaja, uutterin kirkossa kävijä, ei sentään herännyt. Tästä viimeisestä ajatussuunnasta hänet esti äidin puolelta saamansa veret. Ne

olivat ijankaikkisen vanhan sotilassuvun peruja, suvun, jonka alkujuuret olivat Baijerista ja Württembergistä lähtöisin, mene tiedä vaikkapa ristiretkien ajoilta, ja ristiretkeilijät eivät suinkaan olleet heränneitä miehiä, niinkuin historia niin selvästi meille näyttää. Heränneethän vaativat nöyryyttä ja ristin kantamista arkipäiväisissäkin oloissa, mutta sellainen tapa oli äidilleni aivan kerrassaan luonnonvastaista. Sentähden hän vierosi tätä oppia, vaikka hän oli syntynyt siellä aivan Paavo Ruohtalaisen kehdon lähettyvillä ja vaikka vanhin sisar oli omaksunut tämän harhaopin, jakanut omaisuutensa ihmisille, heittänyt helynsä nurkkaan ja sitaissut mustan silkkihuivin päähänsä. Äiti oli korkeakirkollinen, kuuluu kumminkin jonkunlaiseen vasemmistoon, joka kokoontui edesmenneen Helsingin pastorin Bäckin sananselityksiä ihailemaan.

Mutta Jumalan edessä äiti oli nöyrä aina molempia polviaan myöten. Yhdeksän kertaa hän oli alistunut kirkotelttavaksi. Kun kerran kysyin, eikö hänen mielensä edes minut synnytettyään ollut noussut kapinaan tätä mielettömyyttä vastaan, tätä jonkun naisvihaajan ja naishalveksijan autoerotikon hurjaa keksintöä vastaan, niin äitini vain vastasi:

— Semmoisia asioita eivät kaikki tuhmat ihmiset tajua.

Lapsena kävin äitini kanssa uutterasti kirkossa ja kuuntelin välipaloikseni maailman ikävintä ja pisintä postillaa, Norborgin tekemää, joka lapsen sielun ravinnoksi sopii juuri yhtä hyvin kuin suola-annos porsaalle. Kuuntelin hartaasti, niin että suonta rupesi vetämään, tajuamatta edes halaistua sanaakaan.

Mutta tuossa 14 vuoden ikäisenä rupesi arvostelukykyni varttumaan. Kun kuulin kirkossa, että olin sekä sinnytt että vieläpä syntynytkin synnissä, nousi sielussani ankara

vastustus. Syntykööt vain muut synnissä, minä en ole sitä tehnyt. Enkä ole myös sinnytkän synnissä. Minunko piti punastua katsellessani iloisen, reippaan ja hyväsydämissen äitini kasvoihin, joista kaareva nenä niin ylpeästi ja itsetietoisesti kohosi korkeuteen. Hiiteen sellainen, korkeakirkollinen oppi!

Paiskasin kirkon ovet kiinni koko elinijäkseni, enkä ole niitä avannut muuta kuin suurimman pakoituksen alla. Houkuttelemalla sai rakas äitini minut vihdoin viimein rippikouluun, ja äitini kupeessa kyyhöttäen minä otin osaa tuohon ijankaikkiseen pakanalliseen uhritoimitukseen, söin karitsan ruumista ja join karitsan verta, niinkuin vanhat babylonialaiset, persialaiset ja Adoniksen palvelijat ovat tehneet tuhansia vuosia ennen Kristus-tarujen syntyä. Äitini oli kovin hyvillään. Minusta taas tuntui jokseenkin siltä, kuin kuvittelen että karitsasta tuntuu, kun se talutetaan alttarin juurelle ja siinä teurastetaan.

Olin tehnyt äitini mieliksi tällä kertaa, mutta pitikö sen aina niin tapahtua? Minua hävetti koko pyhän ehtoollisen nauttiminen, sillä kirkon opin mukaan olin syönyt ja juonut omaksi kadotuksekseni, minä kun pidin koko hommaa vain luolahimisten keksimänä, ikaikaisena uhrijuhlanä. — Tiesin, että nyt ei enää pitäisi totisempia risti-riitoja äitini ja minun välillä tapahtuman ennenkuin äitini kuolinvuoteella.

Mutta tätä hetkeä minä pelkäsin. Sillä äitini ei koskaan voinut unhottaa, etten minä uskonut, että Neitsyt Maaria oli neitsyt kun hän synnytti Jesuksen, että hän muuttui neitseksi synnytyksensä jälkeen, että Kristus oli ainoa ihmiskunnan vapahtaja. Vaikka kuinka olisin koettanut todistaa, että ennen Kristusta oli palveltu aivan samantaisia vapahtajia, Jumalan ainoita poikia, jotka kuolivat muka meidän puolestamme, jotka nousivat ylös kolman-

tena päivänä kuolleista, ja jotka valmistivat meille iankaikkisen elämän, ei se äitiini vaikuttanut yhtään mitään. Minä olin vain hänen typeräpoikansa ja kirkko opetti toista. Minuako uskoa vai kirkkoa? Hah, hah, hah, tietysti kirkkoa! Kaikki hänen esivanhempansa olivat kuolleet uskossa kirkon oppeihin, ensimmäiest esi-isät mahdollisesti olleet toimeenpanemassa verilöylyjä Jerusalemissa ja kahlaamassa pakanoitten veressä aina pieksunvarsiaan myöten.

Ehkäpä äitini kuolinvuoteellaan kutsuu minut luokseen ja vannottaa minua uskomaan kaikkiin aasialaisiin taruihin, joita kirkko satoja vuosia on vaalinut Jumalan muka ilmoitettuna oppina, ehkäpä hän pyytää minua lupaamaan sitä, jotta hän saisi rauhallisena sulkea silmänsä.

Mitä tehdä tällaisessa tilanteessa? Vastustaako vai luvata? Arvattavasti luvata, jotta äitini saisi hempeämman hengenlähdon. Siis uudestaan polvistua juutalaisten jumalan ääreen ja juoda hänen poikansa verta, niinkuin muinoin siellä Rantasalmella äitini kupeella alttaripallin päällä. Kiusallista, ylen kiusallista valehdella vastoin parempaa tietoaan. Onnetonta, kun ei voi olla niinkuin muut nykyajan ihmiset — uskonnollisesti välinpitämätön. Tällaiset ihmiset eivät koskaan pahoita äidin eikä isän mieltä, kirkon eikä valtion dogmeja, he ovat kirkon parhaat tukipylväät.

Mutta pelkoni oli aivan turha. En muistanut, että kullakin päivällä on oma murheensa. Suotta olen ollut huolissani äitini hengenlähdestä. Äitini kuoli ilon hurmiossa.

Mahtoi äitini olla Jumalan lempilapsi, kun Hän soi hänelle niin suloisen kuoleman. Jo vuotta ennen kuolemaansa äitini, yksin jäätyään, muutti kerrassaan toiseen maailmaan, tyttövuosien suruttomaan maailmaan. Hän

uneksi vain baaleista, joihin hän otti osaa Porvoossa ja setänsä maatilalla, Bosgårdissa. Hän kyseli vanhimmalta tyttäreltään, eikö hänkin käherrä tukkaansa seuraavan päivän suuria tanssiaisia varten, sillä paljon on ylioppilaita saapunut Helsingistä Runebergia tapaamaan, ja he tulevat kaikki piispan toimeenpanemiin ilallisiin. Seuraavana aamuna äiti valitteli, että hänen täytyi soittaa melkein koko illan pianoa, niin että hän viimein tuskastui ja tiuskasi: — Minä olen nuori tyttönen ja tahdon itekin tanssia. Vähättelen, en soita enää kertaakaan. Nyt minä aijon tanssia, muut pitäkööt musiikista huolen.

Äidin uskovaiset lapset olivat hieman ymmällä, mutta minä juuri suloisesti jubileerasin. Mikä Heran armoitettu ihminen äitini mahtoi ollakkaan, kun hän näin riemuiten sai valmistautua viimeiselle retkelleen. Helveti ja paholainen, joihin äiti oli kiven kovaan elämänsä aikana uskonut, olivat jonkun lempeän haltiattaren toimesta poispyyhkäistyt hänen ajatusmaailmastaan. Eikä ankara Isä Jumalakaan eikä hänen hirvittävä tuomionsa kyennyt samentamaan äitini alituista riemumieltä.

Mutta äitini ei ollut suotta pohjoiskarjalainen, hyvien hevosten luvatusta maasta. Väliin hän oli ajelemassa korskuvien oriitten vetämissä vaunuissa. Hän kertoi säihkyvin, 83:n vuoden vanhoin silmin, miten hän eilen ajoi niin huimaa vauhtia kahdella mustalla oriilla, että luuli joka hetki lentävänsä ulos reestä eikä kuski jaksanut hallita hevosiaan. Silloin äitini tyrkkäsi ajajan hankeen, tarttui itse ohjaksiin, ja mustat oriit hän suisti niinkuin muihin Lemminkäinen tulisen ruunansa.

Tällaisia temppuja oli äitini todellisuudessakin tehnyt matkustellessaan pitkiä talvitaipaleita Porvoosta Kaaville ja takaisin. Kun minä nuorukaisena ajoin äitini kanssa rattailla, oli äiti aina ohjaksissa. Minua ei näet huvittanut

pitää varaani, milloin tuo hänen arka hevosensa säikkyi mitäkkin katajapensasta tien vieressä. Sellainen toimi ei nimittäin tuo sielulle minkäänlaista ravintoa.

Kuoleman lähestyessä kerääntyivät äidin lapset hänen ympärilleen. Parikkalan ruustinna, jonka usko oli rakennettu yhtä kovalle mustalle kalliolle kuin äitinikin, saapui äitinsä kuolinvuoteelle tuomaan lohdutusta ja valmistamaan häntä viimeiselle retkelle. Hän istuutui mukavasti kiikkutuoliin, virsikirja kädessä. Äitini lepäsi sohvalla.

Parikkalan ruustinna alkoi:

— Äiti rakas! Meidän kaikkien ihmisten tulee aina muistaa, että meidän kuoleman pitää. Nyt äidillä on se ikä, että tämä lähtö voi olla aivan ovella. Onhan äiti koko elämänsä ijän valmistautunut tätä hetkeä varten. Minä olen saapunut äidin luokse yhdessä äidin kanssa kääntymään sen Jumalan puoleen, joka ei jätä omiaan, joka on luvannut autuuden sille, joka uskoo hänen pyhään sanaansa. Äidin ei tarvitse pelätä poistumista tästä syntisestä maailmasta, sillä äitihän on koko elinaikansa turvannut tähän Jumalaan ja hänen lupauksiinsa. Mitä merkitsevätäkään äidin monet rakkauden työt meitä lapsia ja kaikkia ihmisiä kohtaan, ei ne auta teitä ijankaikkiseen elämään, mutta äidin luja usko Jumalan pyhiin lupauksiin, ne avaavat äidille taivaalliset asuinsijat.

Äiti oli värähtämättä kuunnellut rakkaan tyttärensä hyvántahtoisia, lohduttavia lauseita, mutta vähitellen hän kääntää korkean nenänsä tyttärensä puoleen ja hymyilevin silmin hän hänet keskeyttää seuraavilla ihanilla sanoilla:

— Välkommen snart själv efter! (Tervetuloa kohta itsekin jälestä!)

Kauhistuneena sisareni nousi kiikkutuolista ja vei visikirjansa piiloon matkalaukkuunsa. Sitä kirjaa ei enää tarvittu.

Todistivathan nämät armaan äitini sanat, että hän oli täydessä tajussaan. Näissä sanoissahan on hienoa leikillisyyttä, niillä hän kohteliaasti torjuu luotaan kaikki murheelliset keskustelut, hän tahtoo saada häiriintymättä ottaa osaa nuoruutensa huvituksiin ja ajaa karautella mustilla oriillaan Kaavinjärven siloisia talviteitä.

Tällaisiksiko ne äidin viimeiset hetket muodostuvatkin, ne hetket, joita ikäni olin pelolla odotellut. Äitihän kuolee, niinkuin minä haluaisin kuolla. Armas, rakas äitihän olikin vain minun äitini, eikä kenenkään muun!

Sanotaanhan, että ihmiset vanhemmiten muuttuvat jälleen lapsiksi. Niin ei käynyt minun äitini. Hän ei muuttunut lapseksi, hän muuttui väkeväksi neitoseksi, joka vielä kuolinvuotenaan pitkät ajat istui flygelin ääressä, ja ihmeteltävällä näppäryydellä hoiteli koskettimia, sekä sillä välin eleli muistojensa hempeissä maailmoissa. Mutta nykyhetken tapahtumista hän puhui täydellä tolkulla. Ainoastaan yksikseen jäätyään hän muutti pois toisiin iloisempiin maailmoihin.

Kuolinpäivä lähestyi. Keuhkokuume, niin monen vanhan ihmisen viimeinen pelastaja, oli tehnyt pesäkkeitään äidin ruumiiseen. Vielä kuolinpäivän aamuna äiti vakuutti että hän voi »aivan erinomaisesti». Ne olivat hänen viimeiset sanansa. Hän voi aivan erinomaisesti. Päivällä ja illalla hän ei enää virkkanut sanaakaan. Mitä mielti?

Arvattavasti hän ajaa vieretteli niillä kahdella 11 korttelisella oriillaan, joita hän niin helposti hallitsi, liukuvia talviteitä myöten, kunnes iltayöstä ohjasi kohti ijäisyyden porttia. Kulkuset kumisivat längissä, tiuvut kilkattivat oriitten kauloissa ja aisakello pompatti, kun äitini täyttä karkua saapui Pyhän Pietarin portille. Portti avattiin selkiselälleen ja äitini ajopeleineen suhahti sisään suoraan Neityt Maarian helmaan, jonka pyhyyteen sekä ante et post Christum natum hän niin yksinkertaisesti oli uskonut.

Ei kyynelpisaraakaan tipahtanut silmistän, Ilo ja hurmio täytti mieleni. Äitini oli saanut suuren, kaikille ihmisille osoittaman rakkautensa ansaitun palkan. Hänen ei tarvinnut tuntea kuoleman kamppailua. Niinkuin pyhä Elia muinoin tulisilla vaunuilla ja tulisilla hevosilla ajaa suhata taivaaseen, niin äitinikin korskuvilla syöttöläillään ohjasi hänen latujaan myöten oman Jehovansa kartanoihin. Hyvien ihmisten hengenlähtö!

Oi jospa minullekin suotaisiin samantapainen kivuton, tuskaton kuolema! Jospa ainakin ennen kuolinhetkeäni saisin ajaa Cleveland-polkupyörälläni Salpausselän tasaisia, siloisia teitä, jospa sieltä joltakin mäennyppylältä saisin vähitellen kohota kohti korkeuksia, saisin kilautella kelloani Pietarin portin edessä ja pujahtaa sisälle ja ajaa suoraan äitini luo. Kuvittelen, että seuraava keskustelu syntyisi meidän välillämme. Minä kysyn:

— Oletko, äiti kulta, tavannut Neitsyt Maariaa?

— Olen kyllä, mutta niitä on niin monta. Kaikki väittävät olevansa Vapahtajan äitejä. Kehenkä minä uskon?

— Uskokaa kaikkiin tai ei yhteenkään. Mutta miksis olette noin murheellisen näköinen?

— Sentähden, että täällä on niin rauhatonta. Kaikki uskovaiset ovat kapinallisella tuulella siitä syystä, ettei helvettiä olekaan. He eivät tahdo oleilla yhdessä kaikenlaisten lurjusten kanssa. He väittävät, että heitä on sydämettömästi petetty. Jos olisivat tienneet sen, ettei helvettiä olekaan, olisivat he eläneet vallan toisin tavoin.

— Ethän sinä äiti kulta vain ole liittynyt kapinallisiin.

— Kuinka sellaista voit uskoa! Päinvastoin olen sydämestäni riemuinnut, ettei helvettiä ole olemassa. (Hiukan hymyillen). Nyhän sinäkin uskoton, saat periä taivaan.

Syleilen hartaasti äitiäni. Rakkaudesta häntä kohtaan en utele enempää taivaan pyhimyksistä.

Mf B 17194

